

УДК 930.2:[001.89-057.875:378.4(477.83-25)ЛПІ]”196/197”
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-1-4>

Ростислав МЕЛЬНИК,
orcid.org/0000-0003-0375-7167
кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) [rimarch2010@yahoo.com](mailto:rिमarch2010@yahoo.com)

СТУДЕНТСЬКЕ ПРОЕКТНО-КОНСТРУКТОРСЬКЕ БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ У 1960–1970-Х РР.: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто організаційний аспект діяльності Студентського проектно-конструкторського бюро Львівського політехнічного інституту у перші два десятиліття існування цього науково-дослідного підрозділу – першого з подібних в Україні. У вступній частині висвітлено причини й передумови появи бюро, зокрема наголошено на невпинному зростанні ролі студентів-політехніків у науковому житті їхнього навчального закладу у 1940–1950-х рр. Власне саме це, а також намагання адміністрації інституту вирішити за допомогою кращих студентів проблему незадовільного стану матеріально-технічної бази закладу, зокрема браку навчальних, науково-дослідних і виробничих приміщень, лягли в основу рішення про створення студентської організації, яка мала взяти на себе частину завдань вишу у сфері науково-дослідних і проектно-конструкторських робіт. Проте вже незабаром обсяг цих завдань, так само як і їх характер, істотно змінився та розширився. Це було пов'язане із збільшенням ваги і значення Студентського проектно-конструкторського бюро в науковому житті інституту, невпинним зростанням його штату та кількості студентів, які брали участь у діяльності бюро, розбудовою його структури і розширенням зв'язків із народним господарством. За неповних два десятиліття Студентське проектно-конструкторське бюро розрослося до потужної, самобутньої і дієвої одиниці, зайняло важливе місце у системі наукових підрозділів інституту, стало однією з його візитних карток. На багатому джерельному матеріалі у статті розглянуто основні аспекти інституційного розвитку бюро у 1960–1970-х рр., наведено основні етапи становлення і зростання підрозділу. З огляду на це особливу увагу присвячено висвітленню змін у складі працівників бюро (штатних працівників, викладачів-сумісників та студентів). Важливе місце у дослідженні займає також проблема розбудови структури бюро. Проаналізовано завдання, які стояли перед ним у науково-дослідній і освітній сферах, засади діяльності й порядок виконання працівниками бюро і студентами науково-дослідних робіт.

Ключові слова: Львівський політехнічний інститут, Студентське проектно-конструкторське бюро, студенти, викладачі, науково-дослідна робота, проектування, лабораторії.

Rostyslav MELNYK,
orcid.org/0000-0003-0375-7167
Candidate of Historical Sciences,
Senior Lecturer at the Department of History, Museology and Cultural Heritage
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) [rimarch2010@yahoo.com](mailto:rिमarch2010@yahoo.com)

STUDENT DESIGN AND ENGINEERING BUREAU OF LVIV POLYTECHNICAL INSTITUTE IN 1960–1970S: ORGANIZATIONAL ASPECT OF ACTIVITY

The article considers the organizational aspect of the activity of the Student Design and Engineering Bureau of Lviv Polytechnic Institute in the first two decades of existence of this research unit – the first of its kind in Ukraine. The introductory part highlights the reasons and preconditions for the emergence of the bureau, in particular, emphasizes the steady growth of the role of polytechnic students in the scientific life of their educational institution in the 1940s and 1950s. In fact, this, as well as the efforts of the administration of the institute to solve with the help of the best students the problem of unsatisfactory material and technical base of the institution, including lack of training, research and production facilities, were the basis for the decision to create a student organization, which was to take over the implementation of some important tasks of the university in the field of research and development. However, soon the scope of these tasks as well as their nature has changed significantly and expanded. This was due to the increasing weight and importance of the Student Design and Engineering Bureau in the scientific life of the institute, the steady growth of its staff and the number of students who participated in the activities of the bureau, the development of its structure and the expansion of ties with the national economy. In less than two decades, the Student Design and Engineering Bureau has

grown into a powerful, original and effective unit. It has taken an important place in the system of scientific departments of the institute and become one of its hallmarks. On the basis of rich source material the article considers the main aspects of the institutional development of the bureau in the 1960s and 1970s and presents the main stages of formation and growth of the unit. Special attention is paid to highlighting changes in the staff of the bureau (staff, part-time teachers and students). An important place in the study is given to the problem of building the structure of the bureau. The article also analyzes the tasks facing the bureau in the research and educational spheres, the principles of activity and the order of performance of bureau employees and students of research work.

Key words: Lviv Polytechnic Institute, Student Design and Engineering Bureau, students, teachers, research work, designing, laboratories.

Постановка проблеми. Наукове життя Львівської політехніки неможливо уявити без її студентів. Власне поєднання двох напрямів діяльності закладу – освітнього й науково-дослідного – впродовж усього часу його існування було запорукою успіху й загального визнання політехніки як важливого навчального і наукового центру Австро-Угорщини, міжвоєнної Польщі, радянської, а тепер і незалежної України. Вона завжди була місцем, де студенти не лише здобували теоретичні знання, уміння й навички у сфері технічних і природничих наук, а й з легкістю застосовували їх на практиці шляхом залучення до виконання науково-пошукових, проектних і конструкторських робіт. Особливо показовим у цьому відношенні був радянський період, коли участь студентів у науково-дослідних роботах вишу вважалася невід’ємною складовою частиною їх професійної підготовки. Починаючи із середини 1940-х рр. кількість студентів, які брали участь у науково-дослідній роботі інституту, з кожним роком невпинно зростала. Збільшувалися також масштаб і значення цих робіт. Водночас обсяг курсового й дипломного проектування не давав можливості повною мірою розкрити конструкторські здібності студентів, не створював умов для їх наукового розвитку і професійного зростання. Та й потреби інституту він задовольняв лише частково. А вони неабияк зросли у 1950-х рр., коли заклад особливо гостро почав відчувати брак матеріально-технічної бази, зокрема навчальних і виробничих площ. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми було активне залучення студентства до проектних і конструкторських робіт. Щоб надати науково-дослідній діяльності студентів чітких організаційних форм, забезпечити її належну організацію, а відтак і ефективність, у 1959 р. на базі архітектурно-будівельного факультету було створено окремий підрозділ – Студентське проектно-конструкторське бюро (далі – СПКБ).

Керівництво вишу одразу ж поставило перед СПКБ чітке завдання: якнайшвидше розробити проектну документацію на капітальне будівництво навчальних і житлових будов інституту (Лясковська, 1984). Воно було успішно виконане,

а бюро продовжило працювати і розвиватися. З часом у нього з’явилися нові напрями діяльності, розширився спектр і тематика науково-дослідних і конструкторських робіт. Остаточо сформувалася мета діяльності бюро – прив’язка підготовки інженерних і технічних кадрів до запитів промисловості та поєднання навчання студентів із суспільно-корисною працею на користь інституту. Розвиток у студентів навичок конструкторської роботи в умовах реального проектування за завданнями виробництва й промисловості мав сприяти підвищенню кваліфікації майбутніх спеціалістів. Водночас реалізація спільних проектів розширювала й зміцнювала зв’язки вишу з промисловістю, транспортом і сільським господарством.

СПКБ Львівського політехнічного інституту (далі – ЛПІ) стало першою такою організацією серед усіх технічних вишів УРСР. Відтак воно було створене також для того, щоб на підставі досвіду його діяльності створити подібні конструкторські підрозділи в інших навчальних закладах республіки (Осепчугов, 1959). У наступні два десятиліття воно було важливим осередком науково-дослідних робіт студентів-політехніків, де вони могли застосовувати на практиці здобуті у процесі навчання знання, підвищувати свій фаховий рівень, реалізовувати творчі плани, науково-дослідні й конструкторські проекти.

Аналіз досліджень. Незважаючи на значення, яке СПКБ займало у житті ЛПІ у радянський період, його діяльність не знайшла належного висвітлення у науковій літературі. Щоправда, слід визнати, що публікацій на цю тему все таки не бракує. Більшість із них вийшла друком ще у 1960–1970-х рр. у тодішньому періодичному органі ЛПІ – газеті «Радянський студент» (тепер – «Аудиторія»). Їх тематика є доволі різноманітною. У дусі радянської епохи вони відображали яскраві сторінки діяльності СПКБ, акцентували увагу на його досягненнях. Є, однак, серед них кілька публікацій синтетичного характеру, в яких подано загальну характеристику СПКБ, відображено основні етапи його становлення і розвитку, зокрема його структурних одиниць, проаналізо-

вано роль і місце бюро у житті вишу. Авторами цих статей зазвичай були працівники ЛПІ, причетні до діяльності СПКБ – В. Осепчугов (Осепчугов, 1959), П. Путій (Путій, 1973), С. Шершаткіна (Шершаткіна, 1976), О. Телеп (Телеп, 1977; Телеп, 1979), А. Берестовська (Берестовська, 1977), І Огородник (Огородник, 1979), В. Ляковська (Ляковська, 1984) та ін. Діяльність СПКБ було відображено і на сторінках всесоюзних і республіканських періодичних видань, серед яких були «Вестник высшей школы» (Харченко, 1960; Богацкий, 1972), «Строительство и архитектура» (Проектируют студенты, 1979), «Архитектура СССР» (Студенческое проектно-конструкторское бюро, 1985), «Знання та праця» (Складаний, 1978). З недавніх праць слід відзначити монографічне дослідження львівських політехніків Р. Кузьміна та Р. Мельника про Науково-дослідний сектор (далі – НДС) ЛПІ, на сторінках якого можна знайти багато цінної інформації про СПКБ у 1960–1970-х рр. (Кузьмін Р., Мельник Р., 2020).

Метою статті є висвітлення основних організаційних аспектів діяльності СПКБ ЛПІ впродовж 1960–1970-х рр., зокрема завдань, які перед ним стояли, засад діяльності й порядку виконання науково-дослідних робіт, змін у складі працівників і структурі бюро.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до мети визначено коло проблем, розгляд яких дозволить краще зрозуміти те, чим було СПКБ, його місце і роль у житті ЛПІ у 1960–1970-х рр., значення для розвитку інституту й утвердження його статусу як важливого освітнього й наукового центру України.

Завдання СПКБ. СПКБ було створене для реалізації ЛПІ власних науково-дослідних, інженерно-будівельних, конструкторських та виробничих проектів. Згідно з початковим задумом, воно мало відповідати лише за будівельні роботи, щоб не витрачаючи часу на виготовлення документації в проектних установах, інститут міг для себе та своїх власних потреб проектувати навчальні приміщення і гуртожитки (Путій, 1973). Згодом з'явилися нові напрями діяльності бюро, розширилася тематика його науково-дослідних робіт. Це вплинуло на цілі й завдання підрозділу. Шляхом залучення студентів до самостійної наукової та практичної роботи бюро розвивало їхні проектно-пошукові, науково-дослідні та проектно-конструкторські знання і навички. Здобути молодими політехніками під час навчання теоретичні знання, практичні вміння і навички поглиблювалися та вдосконалювалися в реальних умовах науково-дослідної діяльності, проектних і конструктор-

ських робіт, які виконувалися у бюро. Для багатьох студентів СПКБ було місцем, де вони могли ознайомитися з основами професійної діяльності, отримати необхідну професійну кваліфікацію і досвід. На практиці це означало виконання ними в СПКБ науково-дослідних, проектних і конструкторських робіт не лише для інституту, але і для різних установ, підприємств і організацій, а також упровадження результатів цих робіт у промисловість, виробництво, будівництво тощо.

Засади діяльності СПКБ. СПКБ працювало на повному госпрозрахунку. Для забезпечення своєї діяльності воно не використовувало жодних бюджетних коштів. Тематика, обсяг і вартість робіт, які виконувалися у бюро, визначалися системою договорів, укладених ним із організаціями й підприємствами Львова, республіки, Союзу. Основними виконавцями поточної роботи бюро були студенти інституту. Для виконання замовлень, які надходили від організацій і підприємств, керівники робіт (викладачі і старші лаборанти) залучали студентів 1–4 курсів. До роботи у бюро допускалися лише успішні студенти. Це відбувалося за рекомендаціями деканатів і комсомольських бюро факультетів. Склад СПКБ не був сталим, що давало можливість охопити більшу кількість студентів та викладачів і не заважало навчальному процесу. Оплата праці студентів здійснювалася за відрядною формою на підставі чинних відрядних розцінок. Для керівництва проектними роботами залучалися на засадах сумісництва викладачі інституту. Так, наприклад, у 1971 р. у роботах бюро участь брали 30 викладачів вишу. Загальне керівництво їхньою роботою здійснювали кращі науковці інституту – професори М. Шульга, О. Тихонов, Л. Шпинова, М. Миколаєв та ін., доценти Б. Князевський, С. Посадський, Т. Шуберт, Р. Курендаш, М. Калінін, В. Яворська та ін. (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 293. Арк. 328–329). Їхня праця оплачувалася відповідно до норм НДС інституту.

Окрім студентів і викладачів-сумісників, СПКБ мало у своєму складі також штатних співробітників. На момент створення бюро їх було лише 6 (Осепчугов, 1959). Залучені до СПКБ працівники (штатні співробітники, викладачі-сумісники, студенти) виконували функції архітекторів проектів, головних спеціалістів, головних конструкторів, керівників груп, старших інженерів, інженерів, старших техніків, техніків, креслярів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220).

За напрямами діяльності СПКБ поділялося на декілька груп. Керівництво групами здійснювали групові інженери. Вони підпорядковувалися

начальнику СПКБ. Роботу бюро він узгоджував із деканами факультетів та науковими керівниками лабораторій інституту відповідно до їх профілю. Через бюро організовувалися й оформлялися всі роботи, які виконувалися студентами у держбюджетних і госпдоговірних лабораторіях НДС та кафедрах інституту (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 147).

Діяльність СПКБ дала поштовх для вироблення ЛПІ власної новаторської методики підготовки молодих спеціалістів. Студенти брали участь у всіх етапах реалізації науково-дослідного чи конструкторського проекту – від зародження задуми до його втілення у матеріальних об'єктах. Вони самі проектували, самі виготовляли робочі креслення, самі брали безпосередню участь у будівництві об'єктів (Путій, 1973).

Порядок виконання робіт. Оскільки тематика студентських лабораторних робіт не завжди збігалася із тематикою замовлень, які надходили до СПКБ від підприємств й організацій, ці замовлення, як правило, виконувалися студентами у факультативний та вільний від занять час. До того ж виконання цих замовлень потребувало більше часу, ніж лабораторних робіт, на котрі у студентів зазвичай йшло 2–4 години (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 152). Строки ж виконання госпдоговірних замовлень у СПКБ у середньому становили 2–3 тижні (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 187. Арк. 280).

Технічне й адміністративне керівництво науково-дослідними групами, які очолювали викладачі інституту, здійснювали штатні співробітники СПКБ. Вони також стежили за випуском проектних і дослідницьких матеріалів своїх груп. Викладачі, окрім того, що керували роботами науково-дослідних груп, до складу яких могли входити від 2 до 12 студентів, також були авторами, головними інженерами або ж керівниками розділів проектів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 105).

Склад працівників СПКБ. У першій половині 1960-х рр. кількість студентів, які брали участь у роботах СПКБ ЛПІ, була більш-менш сталою і коливалася щороку у межах 200–300 осіб. Так, у 1961 р. до робіт бюро було залучено близько 300 студентів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 102. Арк. 66), 1962 р. – 240 осіб (200 осіб працювали у навчально-виробничих лабораторіях бюро) (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 108. Арк. 137), 1963 р. – 240 осіб (100 осіб – у навчально-виробничих лабораторіях бюро) (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 121. Арк. 108), 1964 р. – 252 студенти (100 осіб – у навчально-виробничих лабораторіях

бюро) (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 146). У 1964 р. до складу СПКБ входили 14 штатних співробітників (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 146).

У середині 1960-х рр. кількість студентів, які брали участь у роботі СПКБ, істотно зросла, хоча з року у рік залишалася нестабільною. Так, у 1966 р. до робіт бюро було залучено 700 студентів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 161. Арк. 9). У 1967 р. у бюро працювали понад 300 студентів і 90 викладачів інституту (за сумісництвом) (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 106). Штатних співробітників тоді було 26, зокрема 22 інженери, 2 техніки й секретар (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 104–105). Приблизно такі ж показники зустрічаємо у звіті бюро за 1968 р.: тоді участь у його роботі взяли 356 студентів та 88 викладачів інституту (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 187. Арк. 283).

У 1969 р. кількість працівників бюро істотно зросла. Тоді у його роботі взяли участь понад 500 студентів та 108 викладачів інституту (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 205. Арк. 292). У 1970 р. представництво студентів і викладачів у СПКБ дещо знизилася: участь у його роботі взяли 479 студентів та 79 викладачів. 150 студентів працювали під керівництвом 30 викладачів у групі навчально-виробничих лабораторій бюро (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 230. Арк. 276).

У першій половині 1970-х рр. кількість студентів, які брали участь у роботі СПКБ, щороку лише зростала сягнувши у 1975 р. показника у 1000 осіб. Зокрема, у 1971 р. тут працювали 328 студентів, 1972 р. – 534, 1973 р. – 653, 1974 р. – 870, 1975 р. – 1 020 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 575. Арк. 174). Вони представляли чотири курси – 2-й, 3-й, 4-й, 5-й. Цікаво, що співвідношення студентів 3-го, 4-го і 5-го курсів було майже однаковим. Так серед 653 студентів, які у 1973 р. брали участь у роботі бюро, було: 199 студентів 5-го курсу, 210 студентів – 4-го курсу, 223 студенти – 3-го курсу і лише 21 студент – 2-го курсу. Вони представляли 11 факультетів та 28 спеціальностей (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 426. Арк. 220). Вже наступного, 1974 р., до роботи бюро було залучено студентів 16 факультетів та 40 спеціальностей (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 168).

Збільшилася і кількість викладачів у бюро. Так, у 1971 р. їх було 33 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 293. Арк. 319), а вже наступного, 1972 р., – 70 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220). У 1974 р. участь у розробках бюро взяли 100 викладачів інституту (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 169).

Така ж тенденція спостерігалася і зі складом штатних працівників бюро. Так, у 1971 р. кіль-

кість штатних співробітників СПКБ становила 42 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 293. Арк. 319). Вже за три роки, у 1974 р., їх було майже вдвічі більше – 80 (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 501. Арк. 169).

Друга половина 1970-х рр. принесла ще більш стрімке зростання кількісного складу співробітників СПКБ. Так, зокрема, у 1976 р. у бюро працював 1171 студент (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 659. Арк. 218), 1977 р. – 1 320. Серед них переважали слухачі архітектурного, будівельного, радіотехнічного факультетів та факультету автоматики (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 717. Арк. 206). У 1977 р. у СПКБ працювали 137 штатних працівників та 115 викладачів (за сумісництвом) (Берестовська, 1977), 1979 р. – 178 штатних працівників, 118 викладачів-сумісників та 1444 студенти. (Огородник, 1979).

Структура СПКБ. На початковому етапі існування СПКБ до його складу входили три конструкторські групи – механічна, енергетична і будівельна. Механічна група займалася проектуванням технологічного оснащення і спеціальних інструментів, нестандартного устаткування, засобів механізації і автоматизації, модернізацією обладнання, проектуванням автотранспортних підприємств, реконструкцією ділянок та цехів машинобудівельних і автотранспортних підприємств (Осепчугов, 1959).

Електротехнічна група виконувала замовлення на проектування електропостачання житлових будинків і виробничих приміщень, споживчих трансформаторних підстанцій невеликої потужності, кабельних і повітряних ліній напругою до 10 кВ, релейного захисту й автоматики електричних пристроїв напругою до 10 кВ, захисних заземлень і пристроїв для захисту перенапруг, освітлення житлових будинків і виробничих приміщень (Осепчугов, 1959).

Будівельна група займалася проектуванням і розробкою робочих креслень цивільних, громадських, виробничих і сільськогосподарських будівель та споруд, проводила експертизу, дослідження і розробку заходів із реконструкції і посилення конструкцій і споруд, узгоджувала з місцевістю типові проекти цивільних і промислових об'єктів. Окрім цього, вона відповідала за розроблення окремих ділянок автошляхів, проектування асфальто- і бетонозмішувальних заводів, проектування і розроблення креслень конструкцій мостів малих прольотів, труб тощо. Також група здійснювала проектування архітектурного оформлення інтер'єрів громадських будівель, озеленення територій, малих архітектурних форм, проектування меблів і внутрішнього обладнання

цивільних, громадських і торговельних приміщень (Осепчугов, 1959).

Стрімке зростання протягом короткого часу кількості працівників СПКБ, так само, як і поглиблення спеціалізації їхньої діяльності, зумовили розбудову його структури. Вже у 1963 р. прозвучала пропозиція розширити профіль роботи бюро та організувати його відділи при лабораторіях НДС інституту (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 121. Арк. 111). У 1964 р. СПКБ складалося з 5 спеціалізованих науково-дослідних груп, до яких належали будівельна, сантехнічна, електротехнічна й кошторисна групи, а також група навчально-виробничих лабораторій (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 148). Тоді ж було організовано бюро перекладів технічної літератури з англійської, німецької, французької, іспанської мов. Вже за перший рік роботи воно переклало понад 620 тис. знаків (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 152).

У 1964 р. було переглянуто підходи до організації науково-дослідної роботи студентів ЛПІ. СПКБ було забезпечено базою для проведення науково-дослідних та конструкторських робіт на усіх факультетах інституту. Тоді ж при бюро було організовано такі науково-дослідні групи: *будівельну* – на базі інженерно-будівельного й геодезичного факультетів та лабораторій НДС відповідного профілю; *механічну* – на базі механіко-технологічного й механіко-машинобудівного факультетів та лабораторій НДС відповідного профілю; *електромеханічну* – на базі енергетичного й електромеханічного факультетів та лабораторій НДС відповідного профілю; *радіотехнічну* – на базі факультетів автоматики і напівпровідників та радіотехнічного та лабораторій НДС відповідного профілю; *хіміко-технологічну* – на базі хіміко-технологічного факультету та лабораторій НДС відповідного профілю; *групу навчально-виробничих лабораторій* – на базі навчально-виробничих лабораторій кафедр (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 145). Тоді ж СПКБ було підпорядковано НДС інституту (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 135. Арк. 147). У 1966 р. у СПКБ діяли будівельна, електротехнічна, сантехнічна, кошторисна й загальнотехнічна групи. Тут також працювала топонімальна група геодезичного факультету (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 161. Арк. 9). У 1967 р. до перелічених вище груп приєдналася ще одна – теплотехнічна. Будівельну групу було перейменовано в архітектурно-будівельну (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 105). Окрім них, при бюро діяла група, яка займалася розробкою меблів для аудиторно-лабораторних корпусів і гуртожитків

інституту, що будувалися (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 171. Арк. 107).

1970-ті рр. характеризувалися значними структурними змінами СПКБ. Вже у 1971 р. на радіотехнічному факультеті було створено радіотехнічну групу (Бардила, 1973; Останін, 1979). Як наслідок, у 1972 р. до складу СПКБ входили 7 науково-дослідних груп: архітектурно-будівельна; електротехнічна; радіотехнічна; теплопостачання і вентиляції; водопостачання і каналізації; кошторисна; меблів і інтер'єру. При бюро також діяли планово-економічна група, група оформлення, технічний кабінет й архів (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 360. Арк. 220).

У 1972 р. у СПКБ розпочала діяльність група з автоматизації проектування радіоелектронної апаратури (АПРЕА). Тематика її робіт полягала у застосуванні електронних обчислювальних машин у проектуванні радіоелектронних схем (Подольський, 1979). У 1973 р. бюро поповнилося ще однією науково-дослідною групою – з проектування прогнозу і перспективного розвитку ЛПП до 1990 р. Тоді ж тут було організовано метрологічну групу та групу автоматизації теплових і хімічних процесів (натомість припинила роботу група меблів й інтер'єру). Надалі при СПКБ працювала група навчально-виробничих лабораторій, які виконували замовлення підприємств й організацій, а також кафедр і лабораторій інституту з вивчення і випробовування різних матеріалів, металів, напівфабрикатів та інших предметів. Вона також проводила технічні, механічні й технологічні експертизи, виконувала розрахунки і перевірки технічних розрахунків агрегатів, машин та технічних установок, переклади технічної літератури та інші роботи (ДАЛО. Р-120. Оп. 6. Спр. 426. Арк. 220; Булига, 1979). У 1974 р. у СПКБ розпочала діяльність група з розробки автоматизованих систем управління (Кисіль, 1979). У 1976 р. окрему групу було створено при кафедрі теоретичної радіотехніки та радіовимірювань радіотехнічного факультету (Гнатюк, 1977).

У 1977 р. до складу СПКБ ЛПП входили три великі відділи: архітектурно-будівельний, радіотехнічний та автоматизованих систем управління. Окрім них, тут були електротехнічна, теплотехнічна, сантехнічна, метрологічна, геодезична, кошторисна й планово-економічна групи, а також групи автоматизації теплових і хімічних процесів та оформлення. При СПКБ також діяли допоміжні служби, розмножувальні машини, архів, технічний кабінет, машинописне бюро. Продовжували функціонувати навчально-виробничі лабораторії (Берестовська, 1977). Тоді ж, у 1977 р., у складі бюро почала діяти група голографічних методів дослідження (Огородник, 1979).

Висновки. Створене з метою розв'язання низки конкретних практичних проблем (розбудова матеріально-технічної бази та інфраструктури інституту) за відносно короткий час СПКБ стало важливим осередком науково-дослідного життя ЛПП. З кожним роком цілі і завдання, які стояли перед працівниками бюро, розширювалися й ускладнювалися. Це спричинило появу нових напрямів його діяльності, урізноманітнення тематики науково-дослідних робіт, їх прив'язку до реальних потреб народного господарства. Вже незабаром СПКБ вийшло за вузькі рамки організації, діяльність якої була спрямована на задоволення внутрішніх потреб вишу. Воно все більше переорієнтовувалося на зовнішнього споживача, зміцнення і розширення співпраці з промисловістю і виробництвом. Наслідком цього були перманентні організаційні зміни СПКБ, а відтак пошук оптимальної моделі, яка б найкраще відповідала цілям і завданням бюро, дозволяла б повною мірою використовувати багатий досвід і напрацювання вузу у науково-дослідній сфері, всебічно реалізовувати науковий потенціал студентів. Ці пошуки привели до того, що вже до середини 1970-х рр. СПКБ стало багатопрофільним науково-дослідним підрозділом інституту з добре розбудованою структурою та великим штатом постійних працівників, викладачів-сумісників і студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 102. Отчет о научной деятельности института за 1961 год. 70 арк.
2. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 108. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1962 год. 144 арк.
3. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 121. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1963 год. 114 арк.
4. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 135. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1964 год. 155 арк.
5. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 161. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1966 год. 42 арк.
6. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 171. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1967 год. 278 арк.

7. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 187. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1968 год. 482 арк.
8. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 205. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1969 год. 506 арк.
9. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 230. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1970 год. 428 арк.
10. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 293. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1971 год. 467 арк.
11. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 360. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1972 год. 361 арк.
12. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 426. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1973 год. 343 арк.
13. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 501. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1974 год. 292 арк.
14. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 575. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1975 год. 294 арк.
15. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 659. Отчет о научно-исследовательской работе института за 1976 год. 355 арк.
16. Державний архів Львівської області (ДАЛО). Р-120. Львівський політехнічний інститут. Оп. 6. Спр. 717. Отчет о научно-исследовательской деятельности института за 1977 год. 369 арк.
17. Бардила Т. СПКБ – школа творчості. *Радянський студент*. 1973, 11 грудня. №36 (1226).
18. Берестовська А. СПКБ творить, дерзає. *Радянський студент*. 1977, 16 березня. №9 (1409).
19. Богацький Г. Виробляють навички дослідувача. *Вестник высшей школы*. 1972. №3.
20. Булига С. Виконуємо замовлення БАМу. *Радянський студент*. 1979, 24 січня. №3 (1482).
21. Гнатюк В. Радисти в СПКБ. *Радянський студент*. 1977, 12 січня. №2 (1402).
22. Кисіль С. Продиктовано часом. *Радянський студент*. 1979, 24 січня. №3 (1482).
23. Кузьмін Р., Мельник Р. Науково-дослідний сектор Львівського політехнічного інституту в 1944–1978 рр.: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 364 с.
24. Ляковська В. 25 років творення... *Радянський студент*. 1984, 19 грудня. №38 (1711).
25. Огородник І. База науково-практичної підготовки студентів. *Радянський студент*. 1979, 31 січня. №4 (1483).
26. Осепчугов В. Студентське проектно-конструкторське бюро. *Радянський студент*. 1959, 7 квітня. №12 (529).
27. Останін А. Завжди у пошуку. *Радянський студент*. 1979, 24 січня. №3 (1482).
28. Подольський М. Широко залучаючи студентів. *Радянський студент*. 1979, 24 січня. №3 (1482).
29. Проектируют студенты. *Строительство и архитектура*. 1979. Выпуск 4. С. 27.
30. Путій П. Творчий шлях до знань. *Радянський студент*. 1973, 31 жовтня. №31 (1221).
31. Складаний І. Пошуку золота пора. *Знання та праця*. 1978. №9. С. 1–5.
32. Студенческое проектно-конструкторское бюро Львовской политехники. *Архитектура СССР*. 1985. №4. С. 38–39.
33. Телеп О. З творчим натхненням. *Радянський студент*. 1977, 1 червня. №19 (1419).
34. Телеп О. СПКБ минуло 20... *Радянський студент*. 1979, 30 грудня. №39 (1518).
35. Харченко В. Студенческое проектно-конструкторское бюро. *Вестник высшей школы*. 1960. №1. С. 58–59.
36. Шершаткіна С. Головний девіз – творчість. *Радянський студент*. 1976, 10 листопада. №33 (1393).

REFERENCES

1. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichniy instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 102. Otchet o nauchnoi deyatel'nosti instituta za 1961 god [Report on the scientific activity of the institute for 1961]. 70 ark. [Manuscript] [in Russian]
2. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichniy instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 108. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1962 god [Report on the research work of the institute for 1962]. 140 ark. [Manuscript] [in Russian]
3. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichniy instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 121. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1963 god [Report on the research work of the institute for 1963]. 114 ark. [Manuscript] [in Russian]
4. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichniy instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 135. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1964 god [Report on the research work of the institute for 1964]. 155 ark. [Manuscript] [in Russian]
5. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichniy instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 161. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1966 god [Report on the research work of the institute for 1966]. 42 ark. [Manuscript] [in Russian]
6. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichniy instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 171. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1967 god [Report on the research work of the institute for 1967]. 278 ark. [Manuscript] [in Russian]
7. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichniy instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 187. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1968 god [Report on the research work of the institute for 1968]. 482 ark. [Manuscript] [in Russian]

8. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 205. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1969 god [Report on the research work of the institute for 1969]. 506 ark. [Manuscript] [in Russian]
9. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 230. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1970 god [Report on the research work of the institute for 1970]. 428 ark. [Manuscript] [in Russian]
10. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 293. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1971 god [Report on the research activity of the institute for 1971]. 457 ark. [Manuscript] [in Russian]
11. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 360. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1972 god [Report on the research activity of the institute for 1972]. 361 ark. [Manuscript] [in Russian]
12. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 426. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1973 god [Report on the research activity of the institute for 1973]. 343 ark. [Manuscript] [in Russian]
13. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R 120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 501. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1974 god [Report on the research activity of the institute for 1974]. 292 ark. [Manuscript] [in Russian]
14. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R 120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 575. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1975 god [Report on the research activity of the institute for 1975]. 294 ark. [Manuscript] [in Russian]
15. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R 120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 659. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi rabote instituta za 1976 god [Report on the research work of the institute for 1976]. 355 ark. [Manuscript] [in Russian]
16. Derzhavnyi arkhiv Lvivs'koi oblasti (DALO) [State archives of Lviv Oblast]. R-120. Lvivs'kyi politekhnichnyi instytut [Lviv Polytechnic Institute]. Op. 6. Spr. 717. Otchet o nauchno-issledovatel'skoi deyatel'nosti instituta za 1977 god [Report on the research activity of the institute for 1977]. 369 ark. [Manuscript] [in Russian]
17. Bardyla T. SPKB – shkola tvorchosti [SDEB – school of creativity]. *Soviet student*. 1973. December 11. №36 (1226). [in Ukrainian]
18. Berestovs'ka A. SPKB tvoryt', derzaie [SDEB creates, goes ahead] *Soviet student*. 1977. March 16. №9 (1226). [in Ukrainian]
19. Bogatskyi G. Vyrabatyvat' navyki isledovatel'a [To develop researcher skills]. *High school bulletin*. 1972. №3. [in Russian]
20. Bulyha S. Vykonuiemo zamovlennia BAMu [We fulfill the order of the BAM]. *Soviet student*. 1979. January 24. № 3 (1482). [in Ukrainian]
21. Hnatiuk V. Radysty v SPKB [Radiomen in SDEB]. *Soviet student*. 1977. January 12. № 2 (1402). [in Ukrainian]
22. Kysil' S. Prodyktovano chasom [Dictated by time]. *Soviet student*. 1977. January 24. № 3 (1482). [in Ukrainian]
23. Kuz'myn R., Melnyk R. Naukovo-doslidnyi sektor Lvivs'koho politekhnichnoho instytutu v 1944–1978 rr.: monografii [Research sector of Lviv Polytechnic Institute in 1944–1978: monograph]. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2020. 364 p. [in Ukrainian].
24. L'askovs'ka V. 25 rokiv tvorennia... [25 years of creations]. *Soviet student*. 1984. December 19. №38 (1711). [in Ukrainian]
25. Ohorodnyk I. Baza naukovo-praktychnoi pidhotovky studentiv [Base of scientific and practical training of students]. *Soviet student*. 1979. January 31. №4 (1483). [in Ukrainian]
26. Osepchuhov V. Students'ke proektno-konstruktors'ke biuro [Student Design and Engineering Bureau]. *Soviet student*. 1959. April 7. №12 (529). [in Ukrainian]
27. Ostanin A. Zavzhdy u poshuku [Always in search]. *Soviet student*. 1979. January 24. №3 (1482). [in Ukrainian]
28. Podolskyi M. Shyroko zaluchaiuchy studentiv [Widely involving students]. *Soviet student*. 1979. January 24. №3 (1482). [in Ukrainian]
29. Proiektiruiut studenty [Student design]. *Construction and architecture*. 1979. Issue 4. p. 27. [in Russian]
30. Putii P. Tvorchyi shl'ah do znan' [Creative path to knowledge]. *Soviet student*. 1973. October 31. №31 (1221). [in Ukrainian]
31. Skladanyi I. Poshuku zolota pora [Golden time of search]. *Knowledge and work*. 1978. №9. p. 1–5. [in Ukrainian]
32. Studencheskoie proektno-konstruktorskoie biuro Lvovskoi politekhniki [Student Design and Engineering Bureau of Lviv Polytechnic]. *Architecture of the USSR*. 1985. №4. p. 38–39. [in Russian]
33. Telep O. Z tvorchym natkhnenniam [With creative inspiration]. *Soviet student*. 1977. June 1. №19 (1419). [in Ukrainian]
34. Telep O. SPKB mynulo 20 rokiv... [SDEB turned 20]. *Soviet student*. 1979. December 30. №39(1518). [in Ukrainian]
35. Kharchenko V. Studencheskoie proektno-konstruktorskoie biuro [Student Design and Engineering Bureau]. *Viestnik vysshei shkoly*. 1960. №1. p. 58–59. [in Russian]
36. Shershatkina S. Holovnyi deviz – tvorchist' [The main motto is creativity]. *Soviet student*. 1979. November 10. №33 (1393). [in Ukrainian]